

Ks. prof. zw. dra hab. Józef Zabielski

Katedra Teologii Moralnej Życia Społecznego

Uniwersytet Kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

O c e n a

całokształtu dorobku naukowo-badawczego oraz działalności dydaktyczno-organizacyjnej dr. Jerzego Brusilo OFMConv, adiunkta w Katedrze Teologii Praktycznej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, w związku z ubieganiem się o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Analityczne zapoznanie się z przedłożonym dorobkiem naukowo-badawczym dr. Jerzego Brusilo OFMConv, adiunkta w Katedrze Teologii Praktycznej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie pozwala stwierdzić, że jego dotychczasowa działalność zaowocował bogatymi i różnorodnymi wynikami w zakresie nauk humanistycznych – teologii praktycznej (pastoralnej), ekologii, bioetyki, antropologii - oraz osiągnięciami na polu dydaktyczno-organizacyjnym. Na podkreślenie zasługuje badawczo-metodologiczna dociekliwość i merytoryczna dojrzałość owego dorobku, w zakresie zaś treściowym – różnorodność i logiczne powiązanie podejmowanych problemów. Dr Jerzy Brusilo OFMConv eksponuje, że nauki teologiczne – zwłaszcza teologia praktyczna, potrzebują poszerzenia na inne dziedziny wiedzy – zwłaszcza ekologii i nauk przyrodniczych, oraz poszukiwań norm ludzkiego działania w zakresie aksjologiczno-religijnym. Bogaty treściowo i ważny merytorycznie dorobek dr. Jerzego Brusilo OFMConv, który po uzyskaniu doktoratu w 2003 roku znacząco powiększył, sytuuje go w poszerzonej i pogłębionej perspektywie badawczej, zwłaszcza w wymiarze teologiczno-ekologicznym.

Prace naukowe dr. Jerzego Brusilo OFMConv charakteryzuje badawcza rzetelność i analityczna wnikliwość, dojrzały krytycyzm oraz zdolność formułowania syntetycznych wniosków. Ten wysoki poziom jego naukowej kompetencji jest wynikiem wyjątkowej pracy badawczej, odznaczającej się metodologiczną rzetelnością i merytoryczną dojrzałością. Wnikliwe zapoznanie się z przedłożonym mi materiałem faktograficznym pozwala z pełnym przekonaniem stwierdzić, że o. Jerzy Brusilo OFMConv zasługuje na nadanie mu stopnia naukowego doktora habilitowanego. Uzasadnienie mego przekonania w tym względzie przedstawiam w następujących punktach mojej recenzji.

1. Naukowy życiorys o. dr. Jerzego Brusio OFMConv.

Dr Jerzy Brusio, ur. 05.01.1961 roku w Wałbrzychu, jest zakonnikiem – franciszkaninem OFMConv. Studia teologiczne rozpoczął w 1982 roku w Seminarium Duchownym OO. Franciszkanów w Krakowie, które ukończył w 1988 roku uzyskując magisterium z teologii na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie na podstawie pracy „Kaznodziejstwo o. Alberta Wojtczaka (1907-1962) franciszkanina. Próba charakterystyki”. Po magisterium kontynuował studia teologiczne na PAT w Krakowie i 10.VI.1996 r. uzyskał dyplom licencjata kanonicznego teologii na podstawie pracy „Chrześcijański sens cierpienia a przeciwbólowe działanie medycyny” (promotor ks. prof. dr hab. K. Szczygieł). Dyplom doktora nauk teologicznych, specjalność bioetyka, uzyskał 30. V. 2003 roku także na Wydziale Teologicznym PAT w Krakowie na podstawie rozprawy „Lekarz wobec kresu życia – w nauczaniu Kościoła i w dokumentach laickich”, której promotorem był ks. prof. dr hab. K. Szczygieł.

Pracę dydaktyczno-zawodową rozpoczął 1 października 1996 roku jako asystent w Międzywydziałowym Instytucie Bioetyki PAST, gdzie pracował (na pełnym etacie) do 30 września 2004 roku. Od 1 października 2004 roku jest zatrudniony jako adiunkt w Katedrze Teologii pastoralnej Szczegółowej PAT; po reorganizacji w 2015 roku w Instytucie Teologii Praktycznej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. W ramach tej pracy dydaktyczno-naukowej prowadzi ćwiczenia z teologii pastoralnej i metodyki pracy naukowej, wykłady monograficzne z teologii pastoralnej, zagadnień k bioetyczno-przyrodniczych. Od 1 października 2004 roku jako adiunkt prowadzi też zajęcia dydaktyczne (wykłady monograficzne i konwersatoria na temat dokumentów Kościoła katolickiego o życiu ludzkim, bioetyce i ekologii) w ramach Podyplomowych Studiów z Bioetyki na Wydziale Nauk Społecznych UPJPII w Krakowie. Od 6.II.2004 r. jest też zatrudniony w Międzywydziałowym Studium Biotechnologii Uniwersytetu Rolniczego im H. Kołłątaja w Krakowie (obecnie Wydział Bio technologii i Ogrodnictwa UR w Krakowie). Jest też wykładowcą na kierunku „Bioinżynieria Zwierząt” na Wydziale Hodowli i Biologii Zwierząt UR w Krakowie oraz w Uniwersyteckim Centrum Medycyny Weterynaryjnej UJ – UR w Krakowie (wykłady monograficzne „Bioetyka” i „Etyka weterynarii”). Poza tym, od 2008 roku jest wykładowcą teologii pastoralnej w Wyższym Seminarium Duchownym OO. Franciszkanów w Krakowie. Jako wykładowca wymienionych przedmiotów kontynuował swoje badania naukowe w zakresie teologii pastoralnej/praktycznej i bioetyki/ekologii, co zaowocowało licznymi publikacjami, które wieńczy rozprawa habilitacyjna: „Teologia praktyczna i ekologia. Wprowadzenie historyczne do idei Sacrum i przyroda” (Kraków 2015).

2. Działalność dydaktyczno-organizatorska o. dr. Jerzego Brusio OFMConv.

Zaangażowanie w pracę naukowo-dydaktyczną o. dr Jerzy Brusio rozpoczął 01.X.1996 roku jako asystent w Międzywydziałowym Instytucie Bioetyki PAT, gdzie pracował do 30.IX.2004 roku. Z dniem 01.X. 2004 roku został zatrudniony jako adiunkt w Katedrze Teologii Pastoralnej Szczegółowej PAT, zaś po reorganizacji w roku 2015 – pracuje w

Instytucie Teologii Praktycznej Uniwersytetu papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. W ramach tego etatu prowadził ćwiczenia i wykłady z teologii pastoralnej dla alumnów WSD Archidiecezji Krakowskiej oraz studentów świeckich, wykłady monograficzne na Wydziale Nauk Społecznych UP JPII w Krakowie. Tematyka wykładów monograficznych w latach 2006-2014 koncentrowała się wokół zagadnień teologiczno-pastoralnych, z odniesieniem do współczesnych problemów cywilizacyjno-bioetycznych. Równocześnie od 1.X.2004 roku jako adiunkt prowadził zajęcia dydaktyczne w ramach Podyplomowych Studiów Bioetyki na Wydziale Nauk Społecznych UPJPII. W ramach tej dydaktyki w latach 2013-2015 przeprowadził 10 wykładów oraz konsekwatoria z zakresu bioetyki, ekologii i ekoetyki.

Zaangażowanie dydaktyczno-naukowe Habilitanta nie ograniczało się do jednej uczelni, co potwierdza jego przygotowanie dydaktyczno-naukowe i poszerzony stan wiedzy. Z dniem 06.II.2010 roku został zatrudniony w Międzywydziałowym Studium Biotechnologii Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie (obecnie Wydział Biotechnologii i Ogrodnictwa UR w Krakowie), gdzie - w ramach zajęć zleconych - prowadził wykłady monograficzne; w roku akademickim 2014/2015 podjął dwa tematy: „Etyka w biotechnologii” oraz „Etyczne aspekty modyfikacji systemów przyrodniczych, organicznych, komórkowych i genetycznych”. W ramach tej samej Uczelni, od 1.X.2008 roku prowadzi też wykłady monograficzne na kierunku biologia stosowana na Wydziale Hodowli i Biologii Zwierząt, gdzie w roku akademickim 2014/2015 przeprowadził dwa wykłady monograficzne: „Podstawy etyki w naukach przyrodniczych” i „Bioetyka”. W ramach pracy na tym Wydziale jest też wykładowcą zajęć zleconych na kierunku „Bioinżynieria zwierząt”, gdzie również uczy bioetyki. Kolejnym ośrodkiem pracy naukowo-dydaktycznej o dr. J. Brusilo jest Uniwersyteckie Centrum Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu Jagiellońskiego - Uniwersytetu Rolniczego im. H. Kołłątaja w Krakowie, gdzie jest zatrudniony od 18.VI.2013 roku; ostatni temat zajęć w roku 2014/2015 była „Etyka weterynarii”. Poza wymienionymi uczelniami, Habilitant - od 2008 roku - jest też wykładowcą teologii pastoralnej w Wyższym Seminarium Duchownym OO. Franciszkanów w Krakowie.

Naukowo-dydaktyczna działalność o. dra J. Brusilo OFMConv oraz jego zaangażowanie organizatorskie potwierdza udział w licznych konferencjach krajowych i zagranicznych, czynne uczestnictwo w organizacje tych badawczych spotkań oraz kierowanie międzynarodowymi i krajowymi projektami badawczymi i osobisty udział w tych projektach. Czynnie uczestniczył w siedmiu międzynarodowych i krajowych konferencjach, wygłaszając referaty z zakresu teologii pastoralnej, bioetyki, antropologii i ekoteologii. Wyrazem doniosłości i znaczącego udziału organizatorsko-naukowego Habilitanta w tym zakresie jest nagroda J. M. rektora Uniwersytetu Papieskiego Jan Pawła II w Krakowie, którą otrzymał w roku 2012 „za osiągnięcia w pracy naukowo-dydaktycznej i organizatorskiej”.

Wyrazem dorobku naukowo-dydaktycznego w zakresie współpracy międzynarodowej Habilitanta jest jego czynne uczestnictwo w międzynarodowych i krajowych programach badawczych: w roku akad. 2003/2004 w Akademii *Artes Liberales* z ramienia PAT w

Krakowie [zagadnienia społeczno-bioetyczne obszaru kresu życia]; r. 2014: projekt „Efektywność zarządzania i jakość kształcenia miara sukcesu w UPJPII”, 4.1.1 – „Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni”; udział w szkoleniach: jako uczestnik tematu: „Wykorzystanie zasobów wiedzy z zakresu: Teologia” oraz szkolenie: „Zarządzanie projektami badawczymi”, Kraków, 26-27.V.2014 r. W latach 2004-2015 aktywnie uczestniczył (bez publikacji) w 17 międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych z zakresu zagadnień teologiczno-pastoralnych i bioetycznych. Potwierdzeniem osiągnięć dydaktyczno-organizatorskich o. dra J. Brusio jest też jego aktywny udział w komitetach organizatorskich międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych: w latach 2003-2013 był członkiem 7 takich komisji w Polsce i za granicą. Potwierdzeniem czynnego zaangażowania w tę działalność i jego skuteczności jest uhonorowanie Medalem Wielkopolskiej Izby Lekarsko-Weterynaryjnej „Amicus Veterinariae” w Poznaniu - „w uznaniu szczególnych zasług dla środowiska zawodowego lekarzy weterynarii”, który otrzymał 25.IV.2009 roku.

Potwierdzeniem aktywności dydaktyczno-organizatorskiej o. dra J. Brusio jest też jego czynny udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism. Główną jego działalnością redakcyjną jest samodzielne prowadzenie serii wydawniczej „Prace i Sympozja”, [od 1995 do 2014 roku – 12 tomów: monografie oraz prac zbiorowych z bioetyki, etyki i antropologii]. Habilitant - jako redaktor – jest autorem wstępów do niektórych z tych pozycji. W latach 2006-2011, z nominacji prowincjała o. K. Malinowskiego, był członkiem Rady Naukowej seminaryjnego rocznika „W nurcie franciszkańskim”. Jest też członkiem 5 międzynarodowych i krajowych organizacji i towarzystw naukowych. Ma również liczne osiągnięcia w zakresie popularyzacji nauki. W ramach pracy na PAT [obecnie UPJPII] w Krakowie w latach 2009-2011 był dyrektorem Wydawnictwa Naukowego UPJPII. Wyrazem jego aktywności w tym zakresie jest reorganizacja Wydawnictwa, zwiększona liczba etatowych pracowników, usprawnienie procedur wydawniczych oraz nawiązanie kontaktów m.in. z watykańskim wydawnictwem Libreria Editrice Vaticana. Osiągnięciem jest też zarządzanie zespołem Wydawnictwa, koordynacja prac wydawniczych oraz współpraca z redakcjami uczelnianych czasopism. Jako dyrektor Wydawnictwa zajmował się popularyzacją nauki, zwłaszcza teologii, bioetyki, ekologii i szeroko pojętego życia (ludzkiego i przyrody), czego wyrazem są publikacje odnośnych dokumentów Kościoła katolickiego, redagowane monografie, autorskie artykuły promujące nauczanie Kościoła oraz hasła encyklopedyczne w pierwszej polskiej, katolickiej encyklopedii bioetycznej.

Potwierdzeniem zaangażowania naukowo-dydaktycznego o. dr. J. Brusio jest jego naukowa opieka nad studentami. W roku akad. 2012/2013 był naukowym opiekunem studentki teologii ze Słowenii V. Pesjak – w ramach programu Erasmus. W latach 2007-2010, w ramach zajęć dydaktycznych na Wydziale Teologicznym UPJPII w Krakowie prowadził seminarium naukowe z teologii pastoralnej (pod opieką ks. prof. dr. hab. M. Ostrowskiego) i wypromował 3 prace magisterskie. W roku akad. 2010/2011, w ramach seminarium naukowego z teologii pastoralnej w Wyższym Seminarium Duchownym Franciszkanów im. św. M. Kolbe w Krakowie (współpraca z UPJPII) wypromował jedną pracę magisterską.

Wyrazem pogłębiania wiedzy osobistej oraz czynnego udziału w pracy badawczo-organizacyjnej Habilitanta są też jego staże w zagranicznych i krajowych ośrodkach naukowych i akademickich. W roku akad. 1998/1999 ukończył kurs szkoleniowy w ośrodku naukowym w USA [The National Catholic Bioethics Center, Boston (MA)], zaś w roku 2012 - Kurs Dobrej Praktyki Klinicznej (GCP) dla Badaczy (Uniwersytet Jagielloński, Medyczne Centrum Kształcenia Podyplomowego UJ w Krakowie, kurs doskonalący przy współpracy Collegium Medicum UJ i Szpitala Uniwersyteckiego w Krakowie. Jest też autorem licznych naukowych ekspertyz i opinii: latach 2011-2014 wydał 8 tego rodzaju opracowań. W roku 2015 jako sekretarz czynni uczestniczył w komisji Wydziału Teologicznego UPJPII d.s. wizytacji akredytacyjnej WSD Reformatów w Katowicach-Panewnikach. Pod względem badawczo-organizatorskim brał również udział w kilku zespołach ekspercko-konkursowych. Jest też recenzentem kilku publikacji w czasopismach międzynarodowych i krajowych. Od powstania Instytutu Teologii Pastoralnej UPJPII w 2015 roku jest jego sekretarzem naukowym, a po uzyskaniu stopnia doktora regularnie podejmuje obowiązki sekretarza w Komisji Obrony Doktorskiej Wydziału Teologicznego UPJPII w Krakowie.

Wymienione tu bardzo liczne formy zaangażowania w zakresie dydaktyczno-organizatorskim o. dra J. Brusio świadczą o wysokim stopniu jego dojrzałości naukowo-badawczej oraz znajomości form przekazywania wiedzy i organizacji badawczej. Uczestnictwo w różnych zespołach badawczych i komisjach naukowo-akademickich oraz powierzanie ważnych zadań, są dowodem uznania wysokiego stopnia jego przygotowania naukowego przez krajowe i międzynarodowe ośrodki naukowo-badawcze oraz zaufanie mu w zakresie kompetencji.

3. Dorobek naukowo-publikacyjny.

Zaangażowanie naukowo-badawcze o. dr. Jerzego Brusio OFMConv zaowocowało licznymi i różnorodnymi publikacjami, których treść i metodologia świadczą o jego naukowo-poznawczej dojrzałości. Poza rozprawą habilitacyjną opublikował 1 książkę autorską („Lekarz wobec kresu życia ludzkiego” - praca doktorska), 17 artykułów w recenzowanych czasopismach naukowych i w pracach zbiorowych (2 w jęz. angielskim)[41 pkt.]; 12 innych artykułów naukowych [41 pkt.] i 4 hasła encyklopedyczne w pierwszej polskiej, katolickiej encyklopedii bioetycznej; jest też redaktorem 3 książek: „Historia i przyszłość bioetyki. Tom dedykowany ks. prof. K. Szczygłowi z okazji 80-lecia urodzin”, Kraków 2009; „W trosce o życie. Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej”, t. II, Tarnów 2012; „Ogród Pana. XVIII Seminarium Sacrum i przyroda”, Kraków 2010 oraz współredaktorem (z A. Świerczek) książki pt. „Evangelium, vittae – Most ku przyszłości”, Kraków 2011. Poznanie tych publikacji pod względem ilości, merytorycznej treści i formy wydawniczej ukazuje wysokie zaangażowanie ich Autora w naukowe badania aktualnych problemów koncentrujących się wokół idei „Sacrum i przyroda”, co poświadcza też potrzebę prezentacji tych zagadnień współczesnemu człowiekowi. W tym przekonaniu utwierdza lektura tych publikacji, ukazująca badawcze znaczenie podejmowanej tematyki i jej merytoryczną wartość. Analityczny wgląd w

publikacje Habilitanta pozwala stwierdzić, że jego centralnym problemem badawczym jest temat „Teologia i ekologia: Sacrum i przyroda”. Badania tej problematyki koncentrują się na kilku zasadniczych wątkach: bioetycznym, medycznym, etycznym, w ukierunkowaniu teologicznopastoralnym i teologicznomoralnym, powiązane z protologią (nauką o stworzeniu) i szeroko pojętą teologią przyrody.

Książka autorska pt. „Lekarz wobec kresu życia ludzkiego. W nauczaniu Kościoła i w dokumentach świeckich” [Wyd. Naukowe PAT, Kraków 2004] zasadniczo jest doktorską z pewnymi dodatkowymi interpretacjami, będącymi wynikiem kontynuowanych badań naukowych oraz doświadczeń osobistych. Analizy koncentrują się na ukazaniu powołania i powinności lekarza wobec chorego w stanie terminalnym, ze wskazaniem biblijno-teologicznych podstaw wartości i godności ludzkiego życia w kontekście współczesnych przemian aksjologiczno-kulturowych.

Książka „Ogród Pana. XVIII Seminarium Sacrum i przyroda” [Kraków 2010], której redaktorem jest Jerzy Brusilo OFMConv. Zawiera materiały z tytułowego Seminarium, które odbyło się w Krakowie w dniach 9-10.X.2010 roku. Tematyka tych publikacji koncentruje się wokół zagadnień ekologii, w powiązaniu z chrześcijańską postawą wobec przyrody, eksponując poglądy i postawy franciszkańskie w tym zakresie. Druga książka, której redaktorem jest J. Brusilo OFMConv. nosi tytuł „Historia i przyszłość bioetyki” [Kraków 2009] jest dedykowana ks. prof. K. Szczygłowi w 80-lecie urodzin. Publikacja w niej zawarte – poza wstępnymi tekstami biograficznymi ks. prof. K. Szczygło - koncentrują się wokół trzech wymiarów bioetyki: historia bioetyki, problemy bioetyki i przyszłość bioetyki. Jest to ważna merytorycznie pozycja wydawnicza, stanowiąca ważną pomoc w poznaniu istoty i zakresu badawczego bioetyki jako nowej dziedziny wiedzy. Trzecia książka wydana pod redakcją J. Brusilo OFMConv. jest zatytułowana „W trosce o życie. Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej”, t. II [Tarnów 2012]. Jak określono w tytule, zawiera odnośne dokumenty współczesnego Kościoła poświęcone wartości i godności ludzkiego życia: dwie encykliki [Jan Paweł II, „Veritatis splendor” i Benedykt XVI, „Caritas in veritate”], listy i przesłania [16 Jana Pawła II i 2 Benedykta XVI], przemówienia [26 – Jana Pawła II i 18 Benedykta XVI], orędzia na Światowy Dzień Chorego [13 Jana Pawła II i 5 Benedykta XVI], inne orędzia papieskie odnoszące się do ludzkiego życia [2 Jana Pawła II i 1 Benedykta XVI], jak też: 5 dokumentów Kongregacji Nauki Wiary, 4 dokumenty Akademii i Rad Papieskich oraz 5 innych dokumentów Stolicy Apostolskiej. Książka ta stanowi bardzo ważny merytorycznie i pomocny praktycznie zbiór dokumentów współczesnego Kościoła dotyczących życia, w czym istotny jest wkład J. Brusilo OFMConv. jako redaktora.

Efektorem badawczych wysiłków Jerzego Brusilo OFMConv są liczne artykuły naukowe, których ideę przewodnią jest „Teologia i ekologia: Sacrum i przyroda”. Ukierunkowanie teologicznopastoralne tej tytułowej problematyki zawierają artykuły: *Sacrum i przyroda (Od symboliki drzewa w religiach świata do teologicznych znaczeń chrześcijańskiego „Drzewa Krzyża”*, w: „Ogród Pana. XVIII Seminarium Sacrum i przyroda, red. J. Brusilo, Kraków 2010, s.

51-67; *Święte przestrzenie Wschodu: Perspektywa międzyreligijna*, w: „Dom Pana. XIX Międzynarodowe Seminarium Sacrum i Przyroda”, red. J. Brusilo, P. Tirpák, M. Petro, Kraków-Presov 2011, s.89-99; *Przyroda w antropologii Jana Pawła II*, w: „XV Seminarium Sacrum i Przyroda. Przyroda, geografia, turystyka w nauczaniu Jana Pawła II”, red. M. Ostrowski, I. Sołjan, Kraków 2007, s. 47-64; *Wielkie religie świata wobec roślin i ich modyfikacji*, w: „Kultury in vitro w fizjologii roślin”, red. I. Marcińska, „Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Przyrodniczych”, 2007, z. 523, s. 11-32; *Animal welfare in the context of utilitarianism*, „Animals of Animal Science”, 2004; *Otoczmy troską życie przyrody, roślin i zwierząt. Ekologiczny aspekt Programu Duszpasterskiego*, w: „Otoczmy troską życie. Kościół niosący Ewangelię nadziei. Program Duszpasterski Kościoła w Polsce na lata 2006-2010 (rok 2008/2009)”, red. S. Sułkowski, Poznań 2008, s. 257-277; *Ruch Ekologiczny św. Franciszka z Asyżu (REFA). Nowoczesny i ewangeliczny przykład troski o życie przyrody*, w: „Otoczmy troską życie. Kościół niosący Ewangelię nadziei. Program Duszpasterski Kościoła w Polsce na lata 2006-2010 (rok 2008/2009)”, red. S. Sułkowski, Poznań 2008, s. 340-346; *Bogactwo Boga Stwórcy i ubóstwo człowieka ekologicznego*, w: „Scripturae Lumen. Biblia i jej oddziaływanie. Bóg Stwórca”, red. A. Paciorek, Tarnów 2014, s. 429-447; *Godność lekarza toksykologa na tle etosu lekarskiego*, „Przegląd Lekarski”, 4/61(2004), s. 209-212; *Hipnoza*, w: „Encyklopedia Bioetyki. Personalizm chrześcijański”, red. A. Muszala, wyd. II, Radom 2007, s. 225-231;

Teologicznomoralne ukierunkowanie myśli badawczej można odnaleźć w następujących artykułach J. Brusilo OFMConv: *Bioetyka źródeł: przyroda, środowisko naturalne człowieka i religia*, w: „Integralna ochrona przyrody”, red. M. Grzegorzczak, Kraków 2007, s. 433-452; *Zwierzę – człowiek – lekarz weterynarii. Część I. Biblijno-antropologiczne podstawy pojmowania dobrostanu zwierząt*, „Życie Weterynaryjne”, 2005, nr 12(80), s.783-786; *Zwierzę – człowiek – lekarz weterynarii. Część II. Antropologiczne manowce pojmowania dobrostanu zwierząt*, „Życie Weterynaryjne”, 2006, nr 1(81), s. 68-71; *Zwierzę – człowiek – lekarz weterynarii. Część III. Próba personalistycznej zmiany relacji człowiek-zwierzę*, „Życie Weterynaryjne”, 2006, nr 3(81), s. 206-209; *Palenie tytoniu – antropologiczne ujęcie ludzkich uzależnień*, „Przegląd Lekarski”, 2005/62/10, s. 947-053; *Etyka personalistyczna wobec wyzwań toksykologii klinicznej*, „Przegląd Lekarski”, 2011/68/8, s. 405-409; *Cierpienie człowieka jako konstytutywny element natury ludzkiej. Przyczynek do antropologii personalistycznej*, „Medycyna Praktyczna”, 7-8/2007, s. 241-244; *Antropologiczny kontekst badania klinicznego w prawie unijnym i znowelizowanym prawie polskim*, „Advances in Clinical and Experimental Medicine”, 2005, nr 14,5, s. 1095-1104; *Ethics of genetics research on children: Christian philosophy and catholic theology*, „Eukrasia” 8, Katowice 2008, s. 107-11; *Żywność modyfikowana genetycznie – ocena etyczna globalnego eksperymentu*, w: „Zrównoważone rolnictwo a bezpieczna żywność”, red. E. Cieśliak, Kraków 2008, s. 93-101; *Kryzys techniki – zagrożeniem natury ludzkiej*, w: „Oblicza natury ludzkiej. Studia i rozprawy”, red. P. Dukliński, G. Hołub, Kraków 2010, s. 487-498; *Historia Kaina i Abla jako archetyp współczesnego eksperymentu człowieka z technologią i kulturą*, „Episteme: czasopismo naukowo-kulturowe”, 20/2013, t. I, s. 3-15; *Bioetyka i etyka lekarska Krzysztofa Szczygła*, w: „Bioetyka polska”, red. T. Biesga, Kraków 2004, s. 27-43; *Znaczenie dokumentów*

bioetycznych Kościoła katolickiego, w: „Historia i przyszłość bioetyki. Tom dedykowany ks. prof. Krzysztofowi Szczygłowi z okazji 80-lecia urodzin”, red. J. Brusilo, Kraków 2009, s. 75-93; *Inspiracje dla bioetyki. Na marginesie dokumentu Międzynarodowej Komisji Teologicznej „W poszukiwaniu etyki uniwersalnej: Nowe spojrzenie na prawo naturalne”*, w: „Evangelium vitae – Most ku przyszłości”, red. J. Brusilo, A. Świerczek, Kraków 2011, s. 99-118; *Biotechnologia*, w: „Encyklopedia Bioetyki. Personalizm chrześcijański”, red. A. Muszala, wyd. II, Radom 2007, s. 73-78; *Medycyna alternatywna*, w: „Encyklopedia Bioetyki. Personalizm chrześcijański”, red. A. Muszala, wyd. II, Radom 2007, s.347-353.

Analizy koncentrujące się wokół teologii przyrody - powiązane z protologią (nauką o stworzeniu) można odnaleźć w następujących artykułach J. Brusilo OFMConv: *Etyka – ekologia – turystyka. Nowy obszar doświadczenia w człowieku, przyrodzie i teologii*, w: „Ekoturystyka. XXI Międzynarodowe Seminarium Sacrum i Przyroda”, red. P. Tirpak, J. Dziedzic, Prešpv 2013, s. 72-85; *Franciszkanie wobec nauk przyrodniczych. Uzasadnienie postulatów formacji ekoetycznej*, „W Nurcie Franciszkańskim”, 12(2003), s. 365-377; *Bioetyka źródła: przyroda, środowisko naturalne człowieka i religia*, w: „Integralna ochrona przyrody”, red. M. Grzegorzczak, Kraków 2007, s. 433-452; *Bioetyka źródła: neolityczne rolnictwo i udomowienie zwierząt u początków ochrony przyrody*, w: „O wychowaniu do ochrony przyrody. Warsztatowe materiały edukacyjne AOP 2007/2008”, red. M. Grzegorzczak, Kraków 2008, s. 9-27; *Wegetarianizm*, w: „Encyklopedia Bioetyki. Personalizm chrześcijański”, wyd. II, red. A. Muszala, radom 2007, s. 624-627.

Zapoznanie się z publikacjami dra J. Brusilo OFMConv. przed rozprawą habilitacyjną pozwala stwierdzić, że jest to dorobek znaczący pod względem ilościowym oraz dojrzały merytorycznie i cenny wymiarze poznawczym. Publikacje te są świadectwem badawczej gorliwości ich Autora i jego naukowej dojrzałości. Na podkreślenie zasługuje też różnorodność poznawczych zainteresowań Habilitanta, koncentrujących się wokół ważnych problemów współczesnej bioetyki i moralności medycyny, dziedzin tak bardzo aktualnych we współczesności. Metoda badawcza i sposób podejścia do tych zagadnień ukazuje troskę współczesnego człowieka i jego rozwój kulturowo-religijny. Na bazie analitycznego rozpoznania jakże aktualnych dylematów etyczno-moralnych ludzkiej egzystencji dr Jerzy Brusilo OFMConv usiłuje wskazać sposoby ich interpretacji oraz odpowiedzialne pod względem moralnym rozwiązania konkretnych problemów współczesnego człowieka. Wartościowanie podejmowanych problemów charakteryzuje wysiłek uwzględniania wszelki argumentów „za” i „przeciw” obecnych w wynikach nauk współczesnej bioetyki, teologii moralnej i pastoralnej oraz medycynie i ekologii. Analityczny wgląd w naukowo-publikacyjny dorobek dra J. Brusilo OFMConv ukazuje jego rozmach twórczy oraz poważną „pojemność” jego horyzontów poznawczych. Jako duchowny i dr nauk teologicznych Habilitant w swych badaniach koncentruje się na wyjaśnianiu i upowszechnianiu problematyki bardzo dziś aktualnej – dotyczącej poprawnego rozumienia osoby ludzkiej i jej egzystencji w relacji do Boga, siebie samego i drugiego człowieka oraz przyrody jako naturalnego środowiska życia. Z całym przekonaniem podkreślam, że całość naukowo-badawczych dokonań o. dr. J. Brusilo

OFMConv zawartych w publikacjach przed rozprawą habilitacyjną ukazuje jego poznawczą dojrzałość i wysoką erudycję badawczą. W tym przekonaniu utwierdza bibliograficzna wiarygodność tych publikacji i ich pogłębione osadzenie w literaturze polskiej i obcojęzycznej. Całość dorobku publikacyjnego Habilitanta świadczy o jego poważnych osiągnięciach naukowo-badawczych, ukazując go jako dojrzałego badacza w dziedzinie bioetyki, etyki medycyny i ekologii, w wymiarze teologicznomoralnym oraz praktyczno-pastoralnym.

4. Rozprawa habilitacyjna.

Naukowo-badawcze zaangażowanie o. dr. Jerzego Brusilo OFMConv po uzyskaniu doktoratu zostało uwieńczone rozprawą habilitacyjną zatytułowaną „Teologia praktyczna i ekologia. Wprowadzenie historyczne do idei *Sacrum i Przyroda*”, [Wyd. Naukowe UP JPII, Kraków 2015, ss. 352]. Określony w tytule problem został rozwinięty i uzasadniony w dziesięciu rozdziałach, które poprzedza *Wstęp*, wieńczy zaś *Zakończenie*, *Bibliografia* i *Abstrakt* w języku angielskim „Practical Theology and Ecology”. Rozprawa ta stanowi finalizację obszernego dorobku badawczego jej Autora idei „Sacrum i przyroda”. W rozdziale pierwszym „Teologia praktyczna i ekologia (nauka o przyrodzie) – dyscypliny adekwatne?” zawarte są wstępne wyjaśnienia analogii tych dwóch dziedzin wiedzy w wymiarze historyczno-metodologicznym, wspólnotowym, przejścia od preekologii do pro teologii oraz teologii i ekologii w wymiarze przyszłościowym. Pogłębieniem historycznego wymiaru tytułowego zagadnienia jest rozdział drugi „Starożytne chrześcijaństwo i jego odniesienia do przyrody na tle pogańskiej <wiedzy ekologicznej>”. Została tu ukazane pierwsze początki starożytnej „świętej przyrody”, poglądy starożytnej teologia wobec przyrody, oraz zestawienie najdawniejszej wiedzy przyrodniczej z ekologią. Kontynuację analiz historii tego problemu zawiera rozdział trzeci: „Średniowieczna teologia w aspekcie praktycznych relacji do przyrody”. Zostali tu scharakteryzowani pierwsi biskupi – przyrodnicy, początki naukowej teologii (*fides quaerens intellectum*), teologia św. Franciszka z Asyżu – patrona ekologów i jego kontynuatorów oraz zakonny model „teologii ekologicznej”. Kolejnym krokiem tych rozważań jest rozdział czwarty – „W kierunku nowożytności. Renesans i reformacja (wiek XV i XVI)”. Ukazano tu przełomową zmianę w obrazie Boga, przyrody i człowieka, kryzys teologii i kryzys Kościoła w okresie renesansu i reformacji oraz próba odpowiedzi na pytanie powiązań preteologii i antyteologii. Rozdział piąty – „Zwrot antyteologiczny w rozwoju nauki oświeceniowej” ukazuje pogłębienie odwracania się od teologicznej interpretacji egzystencji świata i człowieka. Zostały tu ukazane przeszkody ze strony teologii, nauki i rewolucji, oraz problemy duszpasterskie wobec oświeceniowej antyteologii.

Rozdział szósty – „Początki teologii pastoralnej i programu ekologii – wiek XIX” zawiera analizy przełomu w wartościowaniu teologii oraz początki jej pastoralnego wymiaru. Ukazano tu kulisy reformy Franza S. von Rautenstraucha, teologię pastoralną M. Sailera, propozycje pastoralne Antona Grafa oraz próba ustalenia twórcy nowożytnej ekologii. Rozwój analiz powiązań teologii z ekologią zawiera kolejny rozdział: „Teologia i ekologia na

początku XX wieku”. Autor omawianej monografii najpierw scharakteryzował sytuację duszpasterstwa we Francji początku XX wieku, następnie ukazał problemy teologiczno-ekologiczne między modernizmem a I-wszą wojną światową. W kolejnych punktach przedstawił próbę odnowy teologii pastoralnej Corneliusa Kriega i rozwój teologii pierwszej połowy XX wieku. Kontynuacją analiz rozwoju myśli teologiczno-pastoralnej jest kolejny rozdział – „Ku soborowi duszpasterskiemu” – w którym najpierw ukazano teologię przedpoborową we Francji i nową teologię pastoralną Franza Arnolda w Niemczech. Następnie omówione zostały przygotowania do soboru duszpasterskiego i nowe wyzwania ekologiczne. W rozdziale dziewiątym: „Założenia pastoralne (ekologiczne) Soboru Watykańskiego II” zawarte są analizy przesłanek duszpasterskich soborowego *aggiornamento*, nowość form duszpastersko-ekologicznego *aggiornamento* i ich treści oraz charakterystyka powiązań i przejścia od idei do praktyki duszpasterskiego Soboru Watykańskiego II. Ostatni rozdział nosi tytuł: „Wątki pastoralne i ekologiczne w dokumentach Soboru Watykańskiego II”. Przedstawiono tu soborową Konstytucję „*Gaudium et spes*” jako „najważniejszy dokument pastoralny dwóch tysięcy lat chrześcijaństwa”, próbę odpowiedzi na pytania, czy Sobór Watykański II był soborem ekologicznym, a soborowa konstytucja „*Gaudium et spes*” jest konstytucją ekologiczną. Ostatnia zaś część tych analiz koncentruje się na charakterystyce rozwoju myśli i działań duszpastersko-ekologicznych od konstytucji „*Gaudium et spes*” do encykliki „*Laudato si'*” papieża Franciszka.

Treści analiz i forma przekazu problematyki rozprawy habilitacyjnej o. dra Jerzego Brusilo OFMConv pozwala stwierdzić, że jest to bogate źródłowo i pogłębione merytorycznie nowatorskie opracowanie powiązań teologii praktycznej [pastoralnej] i ekologii. Habilitant połączył analizę współczesnych implikacji teologiczno-ekologicznych koncepcji pastoralnej z poszukiwaniem inspiracji rozwoju idei *Sacrum i przyroda* w wymiarze relacji człowiek-przyroda oraz teologia – ekologia. Podjęte zadanie badawcze ukierunkowane zostało na poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, jak historyczny rozwój i ekologii uzasadnia ideę *Sacrum i przyroda* oraz jak jest ona interpretowana w nauczaniu współczesnego Kościoła i realizowana w jego praktyce duszpasterskiej. Problematyka ta została powiązana z wielowątkową naukową analizą sfery „*sacrum*” w ujęciu pastoralnym oraz sfery „*przyroda*” pod kątem znaczeń religijno-moralnych i społeczno-kulturowych. Autor rozprawy wyraża przekonanie, że teologia praktyczna [pastoralna] jest dyscypliną teologiczną najbardziej, która jest najbardziej powiązana z kwestią ekologiczną. Przeprowadzone analizy i wnioski potwierdzają zasadność tych założeń badawczych: teologia i ekologia łączą się ze sobą w stwórczym akcie Boga – Stwórcy i rozwijają się w tajemnicy Bożej miłości, której szczególnym wyrazem jest Chrystusowe Odkupienie, co stanowi fundament egzystencji całego wszechświata. Wnioski te wskazują na potrzebę dalszych pogłębionych interdyscyplinarnych badań powiązań teologii i ekologii w obszarze idei *Sacrum i przyroda*. Potwierdzeniem zasadności i aktualności badawczej podjętej w omawianej rozprawie problematyki jest nauczanie współczesnego Kościoła na temat stworzenia, integralnej ekologii i kryzysu ekologicznego, czego szczególnym przykładem jest encyklika papieża Franciszka *Laudato si'*.

Merytoryczno-metodologiczna wartość ocenianej rozprawy i jej poznawcze znaczenie potwierdza też wykorzystana baza źródłowa, czego dowodem jest wykorzystana bogata literatura naukowa zarówno w języku polskim, jak i obcojęzyczna. Zakres treściowy bazy źródłowo-bibliograficznej ukazuje, że Habilitant opiera się nie tylko na dokumentach Kościoła i literaturze teologicznej, ale odwołuje się do bibliografii nauk filozoficzno-etycznych, biologiczno-przyrodniczych o ekologiczno-medycznych. Baza źródłowo-bibliograficzna oraz metody jej wykorzystania utwierdzają w przekonaniu, że niniejsza rozprawa prezentuje bardzo wysoką wartość naukowo-poznawczą jako krytyczne, osadzone w tle teologiczno-ekologicznym studium rozwoju tytułowego problemu, jego eklezjalno-społecznego wymiaru, oraz ponadczasowego znaczenia. W tym wymiarze, omawiana rozprawa stanowi źródło i podstawę dalszych nudań nad ideą *Sacrum i przyroda* we współczesnym życiu Kościoła katolickiego, chrześcijańskiej antropologii i koncepcji ekologiczno-egzystencjalnych.

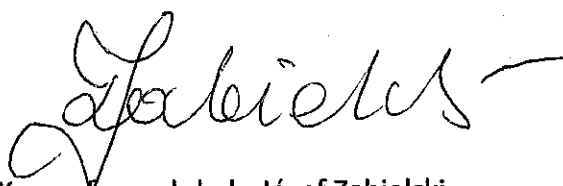
5. Wniosek końcowy.

Naukowo-nadawczy dorobek o. dra Jerzego Brusilo OFMConv po uzyskaniu doktoratu z nauk teologicznych w 2003 roku prezentuje wysoki poziom ilościowy i jakościowy; należy podkreślić, że jest więcej niż wystarczający do uzyskania stopnia doktora habilitowanego. Publikacje monograficzne, artykuły naukowe i popularnonaukowe, recenzje i opinie redakcyjne oraz wieńcząca ten dorobek rozprawa habilitacyjna stanowią wiarygodne świadectwo wysokiego poziomu naukowo-badawczego przygotowania ich Autora oraz jego zdolności pisarsko-redakcyjnych, wymaganych od samodzielnego pracownika naukowego. Jego publikacje charakteryzuje dojrzała erudycja, bibliograficzna wiarygodność, analityczne podejście do badanego zagadnienia oraz spójność formalnej konstrukcji analiz i wniosków. Habilitant swobodnie „porusza się” w zakresie podejmowanych specjalistycznych zagadnień – zwłaszcza teologii praktycznej [pastoralnej], ekologii, bioetyki, medycznej antropologii i duszpasterstwa w zakresie medyczno-ekologicznym – oraz sięga do wielu zjawisk i procesów w wymiarze społeczno-kulturowym, wnikliwie analizując je na płaszczyźnie filozoficzno-teologicznej i bioetyczno-ekologicznej.

W niniejszym przekonaniu utwierdza zaangażowanie organizacyjno-dydaktyczne o. dra Jerzego Brusilo OFMConv. Jego aktywność jako wykładowcy i prowadzącego seminaria naukowe oraz angażującego się w liczne projekty badawcze jednoznacznie ukazuje go jako dojrzałego pracownika naukowo-badawczego, kierującego się zasadą dostarczania swym studentom i słuchaczom właściwych narzędzi poznawczo-metodycznych. Tę naukowo-badawczą dojrzałość potwierdzają też jego wystąpienia na konferencjach naukowych i spotkaniach formacyjnych, uczestnictwo w działalności instytucji naukowo-wychowawczych oraz zaangażowanie organizacyjne. Swoje naukowo-badawcze zainteresowania koncentruje na problematyce teologiczno-praktycznej oraz bioetyczno-ekologicznej, upatrując w styku tych dziedzin wiedzy jedność rozumu i wiary w ujmowaniu ludzkiej egzystencji we współczesnym świecie. W ten sposób trafnie wpisuje się w wizję owej jedności eksponowaną

w licznych dokumentach Kościoła katolickiego, co jest bardzo aktualne i potrzebne w kontekście współczesnych przemian społeczno-kulturowych.

Naukowo-badawcze osiągnięcia o. dra Jerzego Brusilo OFMConv w dziedzinie myśli teologiczno-praktycznej [pastoralnej] oraz bioetyczno - ekologicznej, jak też wysoki poziom jego kwalifikacji dydaktyczno-organizatorskich na tym polu dowodzą, że jest on osobowością dojrzałą pod względem twórczym, która w wysokim stopniu wzbogaciła dorobek myśli teologiczno-ekologicznej w zakresie polskim i zagranicznym. Habilitant rokuje zasadne nadzieje na rzetelną i twórczą pracę naukowo-dydaktyczną jako samodzielny pracownik naukowy. Przeprowadzona analiza recenzyjna upoważnia do stwierdzenia z pełnym przekonaniem, że merytoryczno-metodologiczne wartości dorobku naukowo-badawczego oraz osiągnięcia dydaktyczno-organizatorskie spełniają wymogi aktualnych przepisów Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym i stanowią podstawę dopuszczenia o. dra Jerzego Brusilo OFMConv do kolejnych procedur nadania mu stopnia doktora habilitowanego. Wniosek ten przedkładam Radzie Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz odnośnej Komisji Habilitacyjnej.

Ks. prof. zw. dr hab. Józef Zabielski

Kierownik Katedry Teologii Moralnej Życia Społecznego
Uniwersytetu Kard. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Białystok, 08. stycznia 2016 r.